

**„Nasze ciała, nasze życie”, Część III „Zdrowie seksualne i kontrola płodności”,
Rozdział 17 „Aborcja”**

Funkcjonowanie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży, str. 385 - 386

Opracowanie na podstawie tekstu: Marlene Gerber Fried przy współpracy Maureen Paul

Chociaż obowiązująca ustawa dopuszcza przerywanie ciąży w sytuacjach, które zostały opisane powyżej, w praktyce niewielu kobietom udaje się skorzystać z możliwości stwarzanych przez prawo¹. Ustawa nie jest bowiem respektowana. Lekarze w szpitalach, a także – choć jest to niezgodne z prawem – całe szpitale odmawiają wykonania aborcji dopuszczanych przez ustawę. Odmawiają również potwierdzenia okoliczności, w których ciąża stanowi zagrożenie dla zdrowia lub życia kobiety. Stwarza to sytuację, w której kobieta nie ma praktycznie żadnej możliwości decydowania o swoim zdrowiu². Nawet wtedy, gdy kontynuowanie ciąży stanowi dla niej poważne zagrożenie, decyzję o tym, do jakiego stopnia będzie musiała się poświęcić, podejmie nie ona, lecz lekarz, który tym samym może zmusić ją do ryzykowania zdrowia, a czasami również życia. Do podobnych sytuacji dochodzi w przypadku, gdy istnieje duże prawdopodobieństwo ciężkiego upośledzenia płodu. Bezpośrednim skutkiem prawa zakazującego aborcji są więc dramatyczne utrudnienia w dostępie do badań prenatalnych. Lekarze i zarządzający szpitalami często traktują je jako wstęp do aborcji, a tym samym zapowiedź niepotrzebnych problemów. „Mieliśmy kiedyś taki przypadek – badania prenatalne wykazały chorobę płodu i kobieta otrzymała pozwolenie na przerwanie ciąży. Szpital miał z tego powodu potem same kłopoty” – powiedziała lekarka do pacjentki upominającej się o skierowanie na badanie prenatalne³.

Zgodnie z obowiązującym prawem zabiegi ze wskazań medycznych mogą być wykonywane tylko w szpitalu. Szpital zaś ma obowiązek zapewnienia kobiecie świadczenia medycznego, które jest jej potrzebne. Prawo do odmowy świadczenia ze względów

¹ W 2001 roku przeprowadzono 124 legalne zabiegi przerywania ciąży.

² Ustawa antyaborcyjna w Polsce. Funkcjonowanie, skutki społeczne, postawy i zachowania. Raport, Federacja na rzecz Kobiet i Planowania Rodziny, Warszawa 2000.

³ Piekło kobiet, historie współczesne, Federacja na rzecz Kobiet i Planowania Rodziny, Warszawa 2001.

światopoglądowych przysługuje tylko indywidualnym lekarzom. Mają oni jednak ustawowy obowiązek udzielenia kobiecie informacji, dokąd powinna się udać, by przerwać ciążę.

Kobiety, które zaszły w ciążę w wyniku czynu zabronionego, także napotykają bariery uniemożliwiające przerwanie ciąży, zanim jeszcze znajdą lekarza, który zgodziłby się wykonać zabieg. Sama konieczność zgłoszenia zgwałcenia lub innego przestępstwa (np. kazirodztwa) bywa dla wielu z nich wyzwaniem ponad siły. A przecież znane są przypadki (również sprzeczne z prawem), gdy prokurator odmawia wystawienia zaświadczenia o uzasadnionym podejrzeniu, że do ciąży doszło w wyniku czynu zabronionego. Choć prawo nie zabrania przerwania ciąży, do której doszło wskutek przestępstwa, w gabinecie prywatnym, w praktyce może to oznaczać koszty równe cenie nielegalnego zabiegu (dokonanego w tzw. podziemiu), nie tylko dlatego, że lekarze przeważnie nie znają zapisów ustawy, ale również z powodu braku jednoznacznego stanowiska Narodowego Funduszu Zdrowia w sprawie ewentualnej refundacji kosztów.

Jeżeli uważasz, że masz prawo do legalnej aborcji, lecz nie potrafisz go wyegzekwować, możesz zwrócić się o pomoc do Federacji na rzecz Kobiet i Planowania Rodziny (adres i informacje na końcu Części III). Gdy na jakimś etapie twoich starań spotkasz się z odmową (np. wystawienia odpowiedniego zaświadczenia lub skierowania albo wykonania zabiegu), zawsze domagaj się potwierdzenia tej decyzji na piśmie. To ułatwi ci wyegzekwowanie swoich praw, a w przyszłości dalsze postępowanie, jeżeli zdecydujesz się złożyć skargę do rzecznika odpowiedzialności zawodowej przy odpowiedniej izbie lekarskiej, wnieść sprawę do sądu cywilnego lub złożyć doniesienie o popełnieniu przestępstwa do prokuratury.

Powtórzmy: aborcja w Polsce stanowi tabu. Kobiety, które się jej poddają, nie mają dostępu do obiektywnej wiedzy pozwalającej im właściwie zadbać o swoje zdrowie. Mamy nadzieję, że taką rolę spełnią informacje podane w tym rozdziale. Dotyczą one wybranych procedur przerywania ciąży, ryzyka ewentualnych komplikacji oraz ich objawów.

Podziemie aborcyjne

Ustawa antyaborcyjna nie jest w Polsce przestrzegana. Z szacunków Federacji na rzecz Kobiet i Planowania Rodziny wynika, że co roku w Polsce dziesiątki tysięcy kobiet przerywa

ciążę nielegalnie⁴. Aby tego dokonać, korzystają z usług tzw. Podziemia aborcyjnego lub udają się w tym celu za granicę. Chociaż podziemie aborcyjne w Polsce zdaje się być stosunkowo bezpieczne, bowiem zabiegów dokonują lekarze, nielegalny status aborcji stwarza sytuacje zagrażające zdrowiu i życiu kobiet. Kobiety ryzykują, korzystając z usług osób, o których najczęściej nic nie wiedzą. Nie mają możliwości sprawdzenia ich kwalifikacji i wiarygodności. W razie komplikacji bywają pozostawiane same sobie. Zdarza się, że padają ofiarami nadużyć, płacąc za przerwanie nieistniejącej ciąży. Kobiety, które w wyniku komplikacji po aborcji udadzą się po pomoc do szpitala, muszą liczyć się z możliwością przesłuchań, jeżeli lekarz zgłosi ten fakt policji lub prokuraturze. Chociaż kobieta nie podlega karze, ta świadomość często powstrzymuje ją przed szukaniem pomocy w odpowiednim czasie.

Uwagi Komitetów Praw Człowieka ONZ w związku z raportami przedłożonymi przez rząd polski

12. Komitet zauważa, że nakładając niedawno ograniczenia prawne na aborcję, nie wzięto pod uwagę względów ekonomicznych ani społecznych. Zaniepokojenie Komitetu budzi skutek tych ograniczeń. Polki mianowicie uciekają się obecnie do usług pozbawionych sumienia osób przerywających ciążę, ryzykując przez to zdrowiem. Przyczyną troski Komitetu jest również brak usług planowania rodziny w państwowym systemie opieki zdrowotnej, ponadto nie ma dla kobiet przystępnych cenowo środków antykoncepcyjnych.

Komitet Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych, 1998

29. Komitet jest zaniepokojony istnieniem restrykcyjnego prawodawstwa aborcyjnego, na skutek którego duża liczba kobiet ryzykuje zdrowiem, decydując się na nielegalną aborcję.

51. Komitet zwraca się do Państwa-Strony o dostarczenie w następnym raporcie okresowym dokładnych informacji, obejmujących dane porównawcze na temat problemu aborcji w Polsce oraz podejmowanych środków, prawnych i innych, włączając w to przegląd aktualnego prawodawstwa, jakie Państwo-Strona podejmuje w celu ochrony kobiet przed nielegalnymi i niebezpiecznymi aborcjami.

⁴ W 2000 roku Federacja na rzecz Kobiet i Planowania Rodziny szacowała, że skala podziemia aborcyjnego wynosi od 80 do 200 tys. zabiegów rocznie.

Komitet Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych, 2002

11. Komitet z zaniepokojeniem odnotowuje:

- a) surowe prawo dotyczące aborcji, którego skutkiem jest duża liczba potajemnych zabiegów przerywania ciąży, co wiąże się z zagrożeniem dla życia i zdrowia kobiet,
- b) ograniczony dostęp kobiet do środków antykoncepcyjnych na skutek wysokich cen i ograniczonej możliwości otrzymania odpowiednich recept,
- c) wyłączenie z programu szkolnego edukacji seksualnej,
- d) niedostatek dostępnych powszechnie programów planowania rodziny.

(Art. 3, 6, 9 i 26) Komitet Praw Człowieka

Książka *Nasze ciała, nasze życie* jest dostępna w księgarniach w całej Polsce. Może także zostać zamówiona w biurze wydawcy: **Fundacja Współpracy Kobiet NEWW-Polska**, ul. Miszewskiego 17/100, 80-239 Gdańsk, Polska

bądź za pośrednictwem strony internetowej www.neww.org.pl .

Dodatkowe informacje: tel. 48 58 344 38 53, neww@neww.org.pl .

Polish edition of *Our Bodies, Ourselves* is available in bookstores in Poland. You can also purchase it online from www.neww.org.pl or from the publisher's office: **Network of East/West Women - Polska (NEWW)**, ul.Miszewskiego 17/100, 80-239 Gdańsk, POLAND.

For more information call 48 58 344 38 53 or write neww@neww.org.pl .